

Til: Programkomiteen i fylkeslaget av alle parter på Stortinget

Fra: Besteforeldrenes klimaaksjon
www.besteforeldreaksjonen.no

Dato: 01.09.2022

Nå haster det!

Fram mot 2030 er menneskeheten inne i den avgjørende snuoperasjonen for å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader og hindre videre tap av natur. Sørg for at ditt parti og din fylkeskommune blir med i den nødvendige klima- og miljøomstillingen. Besteforeldrenes klimaaksjon mener at vi alle må gjøre det vi kan for å sikre en levelig klode for våre barn og barnebarn.

Norges vedtatte klimamål er å kutte 50–55 % av klimagassutslippene i forhold til 1990-nivå, men 1,5-gradersmålet vil kreve mer av oss. Mange kommuner og fylkeskommuner er mer ambisiøse, for innsatsen til kommuner og fylker er avgjørende for om Norge skal klare en slik rask klima- og miljøomstilling.

- ⇒ Nedenfor finner dere politikkpunkt som til sammen kan bidra til at fylkeskommunens klima- og miljøinnsats styrkes og innrettes mot 1,5-gradersmålet.
- ⇒ Blir alle de foreslåtte tiltakene for omfattende i forhold til andre deler av partiprogrammet, kan dere lage et eget hefte med klima- og miljøpolitikk som dere viser til, og bare ta med hovedpunktene i selve partiprogrammet.

En styrket fylkeskommunal klima- og miljøpolitikk for å nå 1,5-gradersmålet

1) Fylkeskommunen skal ha en helhetlig klima- og miljøplan med mål rettet både mot klimakrisen og naturkrisen

- KUTTE direkte klimagassutslipp i fylket med minst 60 % fra 2009 til 2030, og i tråd med 1,5 graders målet sørge for at innbyggernes forbruksbaserte utslipp kommer under 3 tonn per person i 2030 (Ambisjonsnivå bør samsvare med fylkets utslippsprofil og hva som er oppnåelig. De mest ambisiøse kommunene og fylkeskommunene i Norge har mål om 85–90 % reduksjon.)
 - BEVARE naturmangfold og naturens evne til å ta opp klimagasser og håndtere klimaendringene gjennom å vedta arealnøytralitet og restaurere minst 20 % av ødelagt natur innen 2030, for å bidra til å løse både klimakrisen og naturkrisen.
 - SIRKULERE ressursene slik at i 2030 er det materielle forbruket og avfallsmengden i kommunen redusert med minst 30 % og minst 60 % av avfallet blir til nye ressurser.
 - TILPASSE infrastruktur og beredskap til å håndtere effektene av klimaendringer.
 - OMSTILLE næringslivet til å utnytte mulighetene i omstillingen til lavutslippssamfunnet.
 - FORDELE byrder og goder rettferdig og ha et overordnet mål om å ivareta folkehelsen.
- På alle disse områdene skal det settes konkrete, målbare, tidsbestemte mål.

2) Klima- og miljøarbeidet skal være integrert i kommunens handlings- og økonomiplan (HØP) og gjennom samarbeid i lokale, regionale og nasjonale klima- og miljønettverk

- Klima- og miljømål og -tiltak skal operasjonaliseres gjennom fylkeskommunens budsjett- og handlingsplanprosess, instruksjer og rutiner slik at det forankres hos ledelsen i alle fylkeskommunale enheter og foretak.
- Fylkeskommunen skal avsette nok arbeidskraft og midler til å kunne drive et forsvarlig, godt og offensivt klima- og miljøarbeid i tråd med angitte målsettinger.
- Det skal utarbeides årlig klimahandlingsplan med ansvarsfordeling og tallfesting av antatt klimagasskutt (klimabudsjett). Dette skal omfatte både direkte utslipp og forbruksbaserte utslipp. (Jamfør veileder for klimabudsjett som styringsverktøy for klimaarbeidet utarbeidet av Oslo, Hamar og Trondheim kommune.)
- Miljødirektoratets årlige publisering av klimagassutslipp fra fylket skal brukes aktivt, det skal utarbeides areal- og naturregnskap i samarbeid med kommunene, og ved all fylkeskommunal saksbehandling skal konsekvenser for klima, energi og naturmiljø vurderes i saksfremlegg.
- Den enkelte seksjon i fylkeskommunens organisasjon skal ha et selvstendig ansvar for å identifisere og gjennomføre tiltak for å nå målene i klimaplanen. Finansiering av tiltak kan skje gjennom budsjettet og eksterne støtteordninger og samarbeid.
- Fylkeskommunen og dens enheter skal miljøsertifiseres, f.eks. med Miljøfyrtårn, og gjennom dette involvere alle medarbeidere i klima- og miljøarbeidet.
- Fylkeskommunen skal initiere og organisere klimasamarbeid med kommunene.
- Fylkeskommunen skal samarbeide med kommuner, andre fylker og privat sektor om tiltak, søknader og ressurser, være en proaktiv partner i Klimapartnere og andre nettverk.

3) Innbyggere, frivillige organisasjoner og næringslivet skal involveres i klima- og miljøarbeidet

- I 2030 er målet at fylket har engasjerte innbyggere som lever miljøvennlig i tråd med 1,5-gradersmålet og alle samfunnsaktører tar miljø- og klimavennlige valg.
- Fylkeskommunen skal fortelle innbyggere, næringsliv og andre om hvordan man jobber med klimaløsninger, arealnøytralitet og restaurering av natur og framsnakke gode tiltak og de som gjør en innsats.
- Fylkeskommunen skal støtte og stimulere kommuner til å tilrettelegge for klimavennlige handlinger, f.eks. sykkel dag, støtteordning for elsykler, reparasjonsverksted, redesign av brukte klær mv.
- Fylkeskommunen skal stimulere kommuner til å invitere innbyggere, frivillige organisasjoner og næringslivet til møter med idedugnad og samarbeid for å nå klimamålene og målet om arealnøytralitet, både generelt og på temaområder.
- Fylkeskommunen skal ta et særlig ansvar for å involvere skole-, kultur- og idrettsaktører i samarbeid for å nå klimamålene.
- Fylkeskommunen skal involvere ungdomsråd og ungdomspartier i politiske saker om deres framtid.
- Fylkeskommunen skal stille klima- og miljøkrav i tilskuddsordninger.
- Fylkeskommunen skal ha forbildeprosjekt som synliggjør fylkeskommunens ambisiøse klima- og miljøinnsats.

4) Fornybar energiproduksjon skal økes, energibruk effektiviseres og fossil energi fases ut

- Fylkeskommunen skal fremme tiltak for energieffektivisering i egne og kommunale bygninger, private boliger, næringsbygg og industri.
- Fylkeskommunen skal ha energioppfølgingsystemer for alle fylkeskommunale bygg.

- Gjennomsnittlig energiforbruk per kvadratmeter i fylkeskommunal eiendomsmasse skal være minst 20 % lavere innen 2030 enn i 2023.
- Fylkeskommunen skal bistå til energieffektiv og klimavennlig ivaretagelse av bygg med verneverdier og medvirke til at kommuner kan tilby gratis energirådgivning til innbyggere, etter modell fra Asker kommune.
- Energiproduksjon fra fornybar energi i fylket skal innenfor kravet om arealnøytralitet økes med minst 20 % innen 2030, sammenlignet med 2023. (Ambisjonsnivå må tilpasses hva som er oppnåelig og ønskelig i fylket).
- Fylkeskommunen skal etterspørre fossilfri teknologi i relevante anskaffelser. Innen 2030 skal alle transport- og driftsmidler være fossilfrie.
- Fylkeskommunen skal i samarbeid med kommuner og gjennom å involvere næringslivet, lokalsamfunn og innbyggere legge til rette for fornybar energiproduksjon der det er egnet og mulig.
- Fylkeskommunen skal stimulere og hjelpe kommunene til å bruke virkemidlene i reguleringsplaner og gjennom andre tiltak stimulere private utbyggere til å etablere nye fornybare energikilder, f.eks. bergvarme, solcellepaneler, biogass og vindturbiner av moderat størrelse og lavt lydnivå.
- Ved fylkeskommunale nybygg og renoveringer skal energieffektivisering og fornybar energiproduksjon inngå i prosjektet.
- Fylkeskommuner som har eierskap i energiselskaper skal bruke disse aktivt til å øke produksjonen av fornybar energi og frigjøre elektrisk kraft ved å øke tilgangen på fjernvarme, fjernkjøling, biogass, og andre fossilfrie energibærere.

5) Fylkeskommunen skal fremme naturvernorientert og klimaklok arealbruk og stedsutvikling

- Klimamålene, klimaarbeidet, naturmangfold og målet om arealnøytralitet skal være integrert og prioritert i fylkeskommunens sentrale plan- og strategidokumenter.
- Fylkeskommunen skal sette mål om arealnøytralitet, i samarbeid med kommunene innføre arealregnskap, og bidra til at tiltakshierarkiet blir etablert som en bestemmelse i kommuneplanenes samfunnsdel og arealdel.
- Fylkeskommunen skal innføre arealregnskap og mål om arealnøytralitet i fylket.
- Fylkeskommunen skal gjennom overordnet planlegging og samarbeid med kommuner, landbruk, skogbruk og utbyggere bidra til å unngå nedbygging av viktig og sårbar natur, bidra til at karbonbindene arealer bevares, at karbonopptaket økes og at det er netto null tap av dyrka og dyrkbar mark, myr, våtmarksområder og artsrike kulturlandskap i fylket.
- Fylkeskommunen skal stimulere kommuner til å vedta at:
 - Det aller meste av boligbyggingen skal skje gjennom fortetting og transformasjon, på en slik måte at transportbehovet reduseres og målet om arealnøytralitet overholdes
 - større utbyggingsprosjekter legges sentrumsnært eller langs kollektivakser med hyppige avganger og gang- og sykkelvei til sentrum
 - ny industri primært legges på allerede nedbygde arealer, og at det for energikrevende virksomheter velges løsninger som sikrer god energiutnyttelse, blant annet gjenbruk av overskuddsvarme
 - gjennom arealplanlegging, samarbeid med fylket og stat og gjennom egne tiltak legges det til rette for økt gange, sykling og bruk av kollektivtransport
 - kommuneplaner får en bestemmelse om forbud mot nedbygging og drenering av myr, tiltak for restaurering av myr og naturlige bekke- og elveløp, bevaring av gamle og artsrike skoger og kulturlandskap samt tiltak for å hindre spredning av fremmede arter

- det i arealplaner og ved større utbyggingsprosjekter utarbeides et retningsgivende kvalitetsprogram for klimagassutslipp, naturvern, transport, energibruk, og materialvalg. Det skal tas klima- og miljøhensyn i hele verdikjeden og gjennom hele det ferdige utbygde prosjektets levetid
- Høringsuttalelser i plansaker skal baseres på disse prinsippene

6) Gjennomføre og bidra til omstilling til fossilfri transport og fleksibel mobilitet

- Det skal etableres en utskiftingsplan og innkjøpsrutiner slik at fylkeskommunens egen kjøretøy- og maskinpark er fossilfri innen 2030.
- Innen 2030 skal fylkeskommunens egen kjøretøy- og maskinpark være fossilfri.
- For fossilfri kollektivtransport, taxi og bilisme skal det lages og gjennomføres en plan, eller foreliggende plan skal styrkes i omfang og tempo.
- Fylkeskommunen skal langs fylkesveier tilrettelegge for økt gange, sykkelbruk og kollektivtransport til sentrumsområder gjennom sammenhengende gang- og sykkelveier og bedre kollektivtransporttilbud.
- Fylkeskommunen skal legge til rette for fortsatt bruk av hjemmekontor og aktivt bruke digitale samarbeidsformer og -møter for å redusere reiseaktivitet.
- Fylkeskommunen skal stille krav om fossilfri transport av varer og tjenester som kjøpes, så langt det er mulig, og planlegge sine innkjøp på en måte som reduserer behov for transport av varer.
- Fylkeskommunen skal tilrettelegge for effektiv og fossilfri nærings- vare- og persontransport i fylket.
- Fylkeskommunen skal i samarbeid med kommuner og næringsliv og gjennom en støtteordning sørge for at det er tilstrekkelig med fyller- og ladestasjoner for fossilfrie kjøretøy, skip og båter, slik at infrastrukturen ikke utgjør en begrensende faktor for overgangen til fossilfri transport.
- Fylkeskommunen skal stimulere kommuner til å jobbe aktivt med tiltak som fremmer kollektivtransport, sykkel og gange gjennom arealplanlegging, prisinsentiver, fjerning av parkeringsplasser i sentrum, bilfrie soner i sentrum, tilrettelegging av infrastruktur og holdnings- og handlingsendrende kampanjer som involverer befolkningen og næringslivet.
- Fylkeskommunen skal stimulere og støtte kommuner til å jobbe aktivt med å fremme bildeling og samkjøring som alternativ til å eie egen bil, f.eks. ved at kommunale og fylkeskommunale kjøretøy kan leies utenom arbeidstiden og gjennom å reservere offentlige parkeringsplasser til bildeling.
- Fylkeskommunen skal opprette støtteordninger for kommuner, befolkning og næringsliv til for eksempel sykkelkur, lastesykler, varesykler, ladestasjoner, bildeling, fjerning av parkeringsplasser, varelogistikkønsninger, kortreist og bærekraftig reiseliv, etc.
- Fylkeskommunen skal oppfordre regjering og Storting til å etablere en ordning der fylkeskommuner kompenseres med 1 000 kr per tonn redusert CO₂-utslipp i kollektivtransporten.
- Fylkeskommunen skal samarbeide med kommuner om å søke staten om å inngå byvekstavtale eller belønningsordninger med mål om å redusere veitrafikken.
- Forbudet mot fossil oppvarming fra 2020 skal følges opp ved å følge opp at næringslivet tilbyr gode fornybare løsninger.

7) Stimulere til skånsom og fossilfri bygg og anlegg og lokal fornybar energiproduksjon

- Fylkeskommunen skal alltid vurdere gjenbruk/rehabilitering av bygg i saksbehandlingen før det fattes nye, store investeringsbeslutninger.

- Fylkeskommunale bygg- og anleggsplasser skal være fossilfrie innen 2027, i tråd med transporthierarkiet, så langt teknologien tillater. Det skal velges klima- og miljøvennlige energiløsninger og materialer og at fornybar energiproduksjon inkluderes. Det skal være et særlig fokus på tre som klimavennlig og karbonbindende materiale.
- Fylkeskommunen skal optimalisere utnyttelsen av eksisterende bygg. Å utnytte kapasiteten i eksisterende bygningsmasse reduserer behovet for ny ressurs- og energibruk.
- Fylkeskommunen skal samarbeide med kommuner, utbyggere og grunneiere for å oppnå at:
 - bygg og anlegg i fylket i økende grad blir fossilfrie, baseres på sirkulær tankegang, arealnøytralitet innen hvert prosjekt og bruker materialer med lave klimagassutslipp i verdikjeden, har et generelt lavt naturressurs- og energifotavtrykk og bidrar til karbonbinding
 - fornybar energiproduksjon og infrastruktur for fjernvarme og -kjøling inngår i reguleringsplaner og byggeprosjekter av en viss størrelse
 - det etableres forbildeprosjekter
 - mulighetene som ligger i høringer til kommunale plansaker blir utnyttet

8) Redusere forbruk, avfall og skape sirkulær ressursbruk

- Fram mot 2030 skal fylkeskommunen vesentlig redusere klimafotavtrykket fra innkjøp av varer og tjenester.
- Fylkeskommune skal bidra til at kommuner og andre aktører i samfunnet også vesentlig reduserer sitt klimafotavtrykk frem mot 2030 og tilrettelegge for at innbyggerne i fylket skal komme ned på forbruksbaserte utslipp på under 3 tonn i 2030.
- Forbruk i fylket skal reduseres samtidig som graden av ombruk og materialgjenvinning økes. Minst 55 % av husholdningsavfallet og husholdningslignende avfall i fylket skal materialgjenvinnes innen 2027, og minst 65 % innen 2030.
- Fylkeskommunen og dens virksomheter skal etterstrebe løsninger som reduserer forurensning og utslipp av miljøgifter med sikte på å bli et «giftfritt fylke».
- Fylkeskommunen som organisasjon skal innarbeide sirkulærøkonomi i egen drift og anskaffelsesstrategi.
- Fylkeskommunen skal kartlegge graden av gjenbruk i egne virksomheter og tilrettelegge for reparasjon og gjenbruk av innkjøpte tekstiler og elektroniske produkter.
- Fylkeskommunen skal gjennom kommunikasjon og samarbeid med kommuner, næringsliv og organisasjoner gjøre det enklere for innbyggerne å ta bærekraftige valg, og at det blir støttet oppunder initiativ som for eksempel reparasjonsverksteder, gjenbruk og reparasjon av tekstiler, byttedager, deleordninger, nabolagsdyrking, mv.
- Fylkeskommunen skal stimulere og støtte at kommunen etablerer sirkulære sentra som møteplasser for folk for å låne, leie, bytte, reparere og kjøpe ombrukte materialer.
- Mat med lavt klimafotavtrykk skal promoteres i egne kantiner og overfor innbyggere gjennom samarbeid med kommuner, skoler, organisasjonslivet og næringslivet.
- Matsvinnet i fylkeskommunens egne virksomheter skal halveres innen 2030, og kommunen skal samarbeide med kommuner, næringsliv og frivilligheten om å redusere matsvinn og sørge for god bruk av overskuddsmat, bl.a. ved å støtte ideelle aktører som fordeler mat som ellers ville blitt kastet.
- Fylkeskommunen skal i samarbeid med kommuner og interkommunale avfallsselskap bidra til at det ved valg av løsninger for avfallshåndtering:
 - blir prioritert etter avfallshierarkiet og at man vektlegger den totale miljøbelastningen fra avfallet oppstår til avfallet er ferdig behandlet
 - oppnås at slam og matavfall inngår i sirkulær økonomi, f.eks. biogassproduksjon

- sørger for at overskuddsvarme blir utnyttet
- Fylkeskommunen skal gjennom støtte til holdningsskapende tiltak og kampanjer rettet mot ansatte i fylkeskommunen og kommuner, skoler og barnehager stimulere til økt kildesortering, gjenbruk og ombruk.
- Fylkeskommunen skal bidra til at møbler, kjøretøy, maskiner, og møterom sambrukes på tvers av egen organisasjon og mellom kommuner, og at brukt utstyr repareres og gjenbrukes.

9) Fremme grønn omstilling av næringslivet

- Fylkeskommunen skal gjennomføre anskaffelser i samarbeid med kommuner og andre som stimulerer til innovasjon og bærekraft for reduserte klimagassutslipp og miljøbelastning og økt sirkulær økonomi.
 - Vurdere sirkulære løsninger, som reparasjon og gjenbruk fremfor kjøp av nytt ved fylkeskommunale anskaffelser og byggeprosjekter
 - Åpne for anskaffelse av brukte og reparerte varer
 - Utarbeide en strategi for sirkulære anskaffelser basert på Direktoratet for forvaltning og økonomistyrings (DFØ) veiledning for sirkulære anskaffelser.
 - Vurdere når det er hensiktsmessig å gå sammen med andre fylker og innkjøpere for å legge press for å oppnå sirkulære anskaffer, for eksempel gjennom initiativer som Big Buyers for Climate and Environment eller innovative anskaffelser
 - Stille krav til leverandører om mål om fossilfri virksomhet innen 2030 og minst 90 % sorteringsgrad for byggavfall ved egne prosjekter
 - Stille krav om fossilfri bygg og anleggsvirksomhet
 - Stille krav om fossilfri transport av varer og tjenester
 - Vekte klima minst 40 % som tildelingskriterium (jfr. anskaffelsesforskriften § 7-9 som sier 30 %)
 - Stille krav til fossilfri material- og energibruk
 - Primært etterspørre varer, tjenester og leverandører som er miljøsertifisert av en uavhengig tredjepart, herunder redusere bruken av plast i tekstiler gjennom å velge naturfiber fremfor syntetiske fiber ved innkjøp av tekstiler
 - Søke å unngå stoffer som er på myndighetenes prioritetsliste
- Fylkeskommunen skal fase ut unødvendig engangsplass og redusere plastbruken i egen virksomhet med minst 40% innen 2027.
- Fylkeskommunen skal stille klima- og miljøkrav i tilskuddsordninger.
- Fylkeskommunen skal plasser fond og investeringer i grønne fond og pensjonsordninger.
- Fylkeskommunen skal stimulere til grønn omstilling i alle selskap med fylkeskommunalt eierskap.
- Fylkeskommunen skal samarbeide med kraft- og nettselskap for å sikre at det er nok elkraft tilgjengelig i fylket der den trengs, blant annet ved å frigjøre strøm gjennom energieffektivisering, lokal energiproduksjon og utnyttelse av overskuddsvarme.
- Fylkeskommunen skal tilby relevante møteplasser for å fremme regionalt samarbeid som fremmer innovative løsninger og fremtidsrettede næringer som bygger opp under sirkulærøkonomi, arealnøytralitet og utviklingen til et bærekraftig næringsliv i lavutslippssamfunnet.
- Fylkeskommunen skal delta i samarbeidsprosjekter med kommuner og lokalt næringsliv og ta i bruk nye innovative løsninger.
- Fylkeskommunen skal aktivt søke midler sammen med kommuner og næringslivet (f.eks. Klimasats), stimulere til at kommunale og lokale virksomheter miljøsertifiserer seg og at større virksomheter blir med i Klimapartnere.

- Ved intern forvaltning av pensjon og annen plassering av fond og investeringer skal fylkeskommunen investere i tråd med målene i Parisavtalen, etter vitenskapelig funderte mål og rådende bestep praksis, lar være å investere i leting og utvinning av ny fossil energi og ekskluderer de verste sektorene og selskapene, i tråd med gjeldende bestep praksis i Norge.
- Ved ekstern forvaltning av pensjon og annen plassering av fond og investeringer skal dette plasseres i fond og hos fondstilbydere som særlig ivaretar hensynet til miljø og mennesker. Dette sikres ved å stille særlige krav til åpenhet, ESG-rangeringer og porteføljer i tråd med Parisavtalen.

10) Fremme grønn omstilling i landbruk, skogbruk og havbruk

- Landbruk, skogbruk og havbruk i fylket skal være bærekraftig og bidra til å løse klima- og naturkrisen.
- Utslipp fra maskiner i landbruk, skogbruk og havbruk i fylket skal reduseres vesentlig mot 2030.
- Stasjonær energibruk i landbruk og havbruk i fylket skal være fossilfri innen 2030.
- Fylkeskommunen skal arbeide for at matjord, myr, våtmarksområder og artsrike kulturlandskap bevares.
- Fylkeskommunen skal jobbe for at opptak av CO₂ økes i naturlige prosesser.
- Fylkeskommunen skal stimulere til økt produksjon av fornybar energi i landbruket, blant annet biogass.
- Fylkeskommunen skal bidra til klimavennlig skjøtsel av jordbruks- og skogsarealer og kompetanseheving om agronomi og det grønne skiftet. Fylkeskommunale skoger bør drives på en måte som gir økt naturlig karbonbinding og naturmangfold.
- Fylkeskommunen skal samarbeide med kommunene og landbruksorganisasjonene for å støtte næringene i en bærekraftig omstilling. Ideliste for klimatiltak i landbruket fra Statsforvalteren i Trøndelag skal brukes aktivt i dette arbeidet.
- Fylkeskommunen skal ta initiativ til forsøksvirksomhet med karbonfangst og jordforbedring ved hjelp av biokull eller andre metoder for karbonfangst og -lagring.
- Fylkeskommunen skal samarbeide med havbruksbedrifter og -organisasjoner for å skape et fossilfritt og vesentlig mer bærekraftig havbruk, og bruke sitt forvalteransvar på området til å oppnå dette.

11) Forebyggende bevaring av naturen og klimatilpasning av infrastruktur og beredskap

- Fylket og dets kommuner og lokalsamfunnet skal bli bedre rustet til å møte klimaendringene gjennom å unngå eller begrense risiko, sårbarhet og ulemper, og dra nytte av eventuelle fordeler som følge av endringer i klimaet og bevare viktig og sårbar natur.
- Fylkeskommunen skal bidra til kartlegging der man tilegner seg bedre kunnskap om lokale forhold som kan innebære en økende risiko på grunn av endret klima. Ved kartlegging av lokale forhold er det viktig med medvirkning fra kommuner og lokalbefolkning for innhenting av kunnskap, og Kommunalbankens verktøy for vurdering av klimarisiko bør brukes aktivt.
- Fylkeskommunen skal i samarbeid med kommunene kartlegge all antatt verdifull natur i fylket og ha rutiner for å holde kunnskapsgrunnlaget oppdatert og mest mulig komplett i forhold til både karbonlagring og bevaring av naturmangfold og uberørte naturområder.
- Alle fylkeskommunale planer, der det er relevant, skal ha fokus på klimatilpasning.
- Fylkeskommunen skal vurdere klimakonsekvensene i alle saker til politisk behandling der det er relevant.

- Ved høringsuttalelser om planer for utbygging, fortetting og transformasjon skal det tas hensyn til behovet for åpne vannveier, overordnede blågrønne strukturer, og forsvarlig overvannshåndtering. Bevaring, restaurering eller etablering av naturbaserte løsninger (slik som eksisterende våtmarker og naturlige bekker eller nye grønne tak og vegger, kunstige bekker og basseng mv.) skal stimuleres og foretrekkes.
- Fare for skred (snø-, jord-, leir-, og flomskred), flom, havnivåstigning og stormflo skal utredes nøye når fylkeskommunen gir høringsuttalelser til nye utbyggingsområder.

Dette forslaget til en styrket fylkeskommunal klima- og miljøpolitikk er i hovedsak basert på:

- Klimaplan for Sarpsborg, Fredrikstad, Vennessla, Hamar og Trondheim kommune
- Klimastrategi for Bergen kommune
- Veiledere om klimaledelse og -tiltak fra Zero, Vestland fylkeskommune/Klimapartnere, Miljødirektoratet og statsforvalteren i Trøndelag
- Veileder om klimabudsjett fra Oslo, Hamar og Trondheim kommune på KS sine nettsider
- Innspill og kvalitetssikring fra klimarådgivere i flere kommuner og fylker og Framtiden i våre hender, Norges Naturvernforbund, Sabima og Zero